

Prinsenbar Edam 650 quiz

Ronde 1: Appeltje eitje

1.

Welke familie bestuurde Waterland in de twaalfde en dertiende eeuw?

- a. *Persijn*
- b. *Petey*
- c. *Pont*

2.

Wat zijn buizen, karvelen en baardsen?

Scheepstypen

3.

In het begin van de zestiende eeuw had het Noorderkwartier ernstig te lijden gehad onder dijkdoorbraken (ten gevolge van stormvloeden) en daarmee gepaard gaande overstromingen. 1507, 1508, 1509, 1512, 1514...

In 1532 gaf Karel V daarom opdracht om de dijken in Noord-Holland te inspecteren en het nodige herstel tot stand te brengen. Een onderzoek naar de waterhuishouding leidde in 1544 tot zijn besluit om in Edam sluisen aan te leggen.

Hoe werd daar in Edam op gereageerd?

Edam, dat zich dankzij de scheepsbouw stormachtig ontwikkelde, verzette zich fel. In 1357 had de stad immers het recht gekregen de nieuw aan te leggen haven "onversparret" (onversperd) te mogen gebruiken.

De stad vreesde (terecht, zo zou blijken) dat het inhangen van sluisdeuren zou leiden tot het dichtslibben van de haven en daarmee tot de volledige ondergang van de scheepvaart en de scheepsbouw, waarin inmiddels honderden mensen emplooi vonden.

De sluisdeuren aan weerszijden van de Onze Lieve Vrouwebrug (de Dam) zijn in latere jaren meerdere malen vernield.

4.

Het oudste huis van Edam is het houten huis op de hoek Breestraat-Achterhaven, dat mogelijk zelfs dateert van vóór 1500. Maar wat is het oudste stenen huis van Edam (de kerken niet meegerekend)?

Het museum

5.

De lijken van ter dood veroordeelden werden in de 16^e eeuw per boot naar het Galgenveld vervoerd. Waarom stonden de galgen en raderen bij de haven?

Vanwege de veronderstelde preventieve werking die er van uit zou gaan op misdadigers in spe. Het galgenveld lag bij de belangrijkste toegang tot de stad.

6.

In de 17^e eeuw telde Edam enkele traankokerijen, die zich bevonden aan het Oorgat. Welke plaats in Waterland was in die tijd bekend vanwege de walvisvaart?

De Rijp

7.

Welke instantie werd in 1784 in Edam opgericht onder invloed van de Verlichting?

De Maatschappij tot Nut van het Algemeen. Jan Nieuwenhuyzen, Doopsgezind predikant te Monnickendam, was de initiatiefnemer. Het merendeel van de leden behoorde tot de "dissidente" kerkelijke gezindten: doopsgezinden, Luthersen en Katholieken.

8.

Wie schreef in 1856 het boekje "De stad Edam en hare geschiedenis, voornamelijk beschouwd met betrekking tot de beide kerkbranden van de jaren 1602 en 1699"?

F. Allan

9.

In de gids "Edam en Volendam" (1933) meldt burgemeester Th.C.P.M. Kolfshoten dat de restauratie van de Grote Kerk al tientallen jaren in volle gang is. Wie had de leiding over deze restauratie?

- a. W. Bogtman
- b. A.A. Kok
- c. W.J. Kernkamp

De restauratie van de gebrandschilderde glazen is toevertrouwd aan de ateliers van "den zoo bij uitstek deskundige Heer W. Bogtman te Haarlem". De algehele restauratie, "welke bijna drie en een halve ton gouds zal hebben gekost, staat onder leiding van den bekenden oudheidkundige, den Architect A.A. Kok en onder toezicht der Rijkscommissie voor Monumentenzorg. Bij de officieele overdracht zal een gedenkraam worden onthuld, waarop de familiewapens der leden van de Restauratiecommissie en enkele milde schenkers zijn aangebracht alsmede de namen der Kerkvoogden."

A.A. Kok kennen we ook als de schrijver van "Edam, de schone slaapster".

10.

Wie werd of werden er tijdens de Stadsfeesten van 1957 "speciaal geëngageerd voor de jongelui"?

- a. Tobi Rix
- b. Lou Bandy
- c. Dutch Swing College Band

Ronde 2: De kerk

11.

Een oorkonde van graaf Willem III van 11 mei 1310 is het oudst bekende schriftelijke bewijs van het bestaan van Edam. In deze oorkonde wordt gesproken van het "ghemeene kerspel van Adam", dat de Warderbroeklanden in huur ontvangt. Wat is een kerspel?

Een kerkdorp

12.

Waar komt de uitdrukking "zijn steentje bijdragen" vandaan?

In 1413 verplichtte Willem VI eenieder die poorter van Edam wilde worden "die heylige kerck een dusent steens of 't geld daer voer" te geven. Hieruit kan men afleiden dat de Grote Kerk in aanbouw was. Vermoedelijk was de Onze Lieve Vrouwekerk reeds te klein geworden voor de snel groeiende stadsbevolking.

13.

Op 12 maart 1546 werden de Edammers Dirrick Pietersz. Smuel en Jacob de Geldersman door de procureur van het Hof in Den Haag en de baljuw van Amsterdam van hun bed gelicht en per boot naar Amsterdam vervoerd, waar ze op 24 mei van datzelfde jaar stierven op de brandstapel. Ook van een andere Edammer, Andries Smuel, is bekend dat hij zijn geloofsbelijding met de dood heeft moeten bekopen.

Welk geloof hadden deze drie mensen?

Doopsgezind

14.

Filips II' weigering om vrijheid van godsdienst toe te staan leidde in 1566 tot de Beeldenstorm. De hervorming won terrein. Hoeveel mensen waren aanwezig bij de hagepreek die Jan Arentsz. in augustus van dat jaar op het Lokkementje hield?

- a. 2.000
- b. 3.000
- c. 4.000

Meer dan 4.000.

15.

Nadat Edam in 1572 de zijde van Willem van Oranje had gekozen werd het gemeentebestuur vervangen en werd pastoor Meynardus (Meindert van Enkhuizen) na vijfentwintig jaar trouwe dienst verbannen. Hij werd opgevolgd door een hervormd predikant, een voormalig Edams priester. Wie was hij?

Pouwels (Paulus) Pietersz.

16.

Op 24 februari 1602 vond de grootste brand uit de geschiedenis van Edam plaats. Door blikseminslag ontstond brand in de torenspits van de Grote Kerk. De kerk werd grotendeels verwoest. In hetzelfde jaar werd met de wederopbouw begonnen, een operatie die uiteindelijk 24 jaar in beslag zou nemen. Nadien zag de kerk er anders uit dan voorheen. Wat was het verschil?

- a. Er werden gebrandschilderde ramen in aangebracht.
- b. Er werden twee zijbeuken aan de kerk gebouwd.
- c. *De torenspits was lager dan voorheen.*

De torenspits, die oorspronkelijk 110 voeten hoog was geweest, mat nu 95 voeten.

17.

In 1609 werd het Twaalfjarig Bestand gesloten. Erg veel rust bracht dit bestand niet, want de Republiek werd al snel verscheurd door godsdiensttwisten. In het politieke leven waren twee duidelijke groeperingen te onderscheiden, de vrijzinnige Remonstranten en de rechtzinnige Contra-Remonstranten. Edam koos de zijde der Contra-Remonstranten. Welke Contra-Remonstrant bracht in september 1618 een bezoek aan de stad?

- a. *Prins Maurits*
- b. Johan van Oldenbarnevelt
- c. Frederik Hendrik

18.

In 1699 wordt de toren van de Grote Kerk opnieuw getroffen door de bliksem. Hoe kwam het dat een ramp zoals in 1602 uitbleef?

- a. De hevige regenval doofde het vuur.
- b. *De torenspits viel naast de kerk.*
- c. Rondom de toren was een waterbassin gebouwd dat het vuur doofde.

De nieuwe torenspits mat "zes-en-dartig voeten, van de Maakelaar (als men het noemt) afgereekent zynde, en dus vier-en-zeeventig voeten laager als de eerste, en neegen-en-vyftig voeten laager als de tweede Spits geweest was". Het volledige herstel kwam in 1701 gereed.

19.

Had Volendam in 1850 al een eigen katholieke kerk?

Nee. Wel stond er sinds 1848 een kapel "ten behoeve van oude en zwakke gemeenteleden, die niet bij magte zijn, om zich met hunne overige geloofsgenoten naar Edam ter kerke te begeven".

20.

Na de stormvloed van 14 januari 1916 kreeg het vee (evenals in veel andere plaatsen) een veilig onderkomen in de kerk. Hoeveel koeien werden er gedurende enkele weken in de Grote Kerk ondergebracht?

- a. 300
- b. 400
- c. *500*

Ronde 3: Lectuur en literatuur

21.

Wie schreef in 1624 een gedicht over "Eetdam"?

- a. Jacob Cats
- b. *Constantijn Huygens*
- c. Joost van den Vondel

22.

Welke nonsensdichter schreef het gedicht "De boterham en de goudzoeker"?

"Doch toen ik vervolgens de reis hernam
En t' Edam
Op de kaasmarkt kwam,
Toen vond ik zoo'n tros
Van een deern, met zoo'n blos

En zo beelderig haar,
Het eenige kind van een kaas-makelaar
In kazen, een schatrijk Edammenaar,
Dat ik daad'lijk tot haar
Zei: "ach, dierbare Saar!
Maak uw Zondagspak klaar
Om terstond met mekâer
Naar het huwlijksaltaar,
En te samen van daar
Hand aan hand naar 't Edammer Stadhuis te gaan." -
En den volgenden dag was ik vroeg op de baan
En ik belde aan het huis van mijn schoonvader aan,
Zoo netjens gekleed als een haan
Pas gebrâen"

- a. Piet Paaltjens
- b. Charivarius
- c. *De Schoolmeester*

Het pseudoniem van Gerrit van der Linde Jansz.

23.

Wie schreef de volgende passage?

"Geert liep over 't Edammerpad langs de vaart, een aardige, kronkelende weg met ontelbare houten bruggetjes over de slooten, die uit de weilanden in de vaart loopen. 't Was nauwelijks een half uurtje loopen. Door de vaart kwam aangeleden de typisch oud-hollandsche trekschuit, voortgeboomd van den oever af door een stoeren kerel.

In 't roefje en er bovenop zaten vreemdelingen uit lange Goudsche pijpen te rooken. Zij wilden graag eens doen zooals onze voorouders deden en vermaakten zich kostelijk. Onder 't voorbijvaren zagen ze Geert loopen en vergaapten zich aan zijn wijde broek, muts en klompen, terwijl de dames elkander haar "Oh, wonderful" en "How interesting!" toeriepen.

Geert had dat al zoo dikwijls ondervonden, dat hij er niet eens meer op lette."

- a. *Chr. van Abkoude*
- b. C. Joh. Kievit
- c. H. de Roos

Chr. van Abkoude, uit het kinderboek "Jaap Snoek van Volendam"

24.

Een passage uit "De weg langs het water":

"Jorg had er met hem over gesproken.

't Is 't beste middel teuge bloedwatere, had hij gezegd.

En toen had Jan Quaad dat bord vol gebraden pissebedden opgegeten. Hij walgde er van. Hij nam een lepel vol in z'n mond. Hij kauwde er nog zo'n beetje op. De harde schildjes van de pissebedden kraakten tussen z'n kiezen."

Wie schreef dit erbarmelijk slechte boek?

- a. W.G. van de Hulst
- b. *W. van den Boogaard*
- c. W.J. Tuyn

25.

Wie schreef de volgende passage?

"Timmerman Takkenberg vertelde van het afbranden van een kippenfokkerij op het terrein waar daarna ons huis kwam te staan. Dat geschiedde kort vóór ik dat terrein van de gemeente Edam had gekocht. Het was in den winter; de Nieuwe Haven lag dicht en de Wyandotten en Barnevelders vlogen, luid kakelend en half gebraden, het ijs op tot groot vermaak van de toeschouwers."

W.O.J. Nieuwenkamp

26.

Wie of wat is "De Stormvogel van Edam"?

- a. Een weesjongen
- b. Een schip
- c. Een scheepswerf

27.

In "De Stormvogel van Edam" betrapten de hoofdpersonen twee inbrekers in de Moordenaarssteeg. Waar lag deze steeg?

Van de Lingerzijde (ter hoogte van de Speeltoren) naar de Beestenmarkt.

Ronde 4: Bestuur

28.

Graaf Willem V verleende Edam op 19 november 1357 stadsrechten. Wat gebeurde er een jaar later met hem?

- a. Hij trouwde met zijn zuster.
- b. Hij werd vermoord.
- c. Hij werd krankzinnig verklaard.

29.

Willem VI bracht begin 15^e eeuw een scheiding aan tussen bestuur en rechtspraak. De gemeenteraad bestond uit de 31 rijkste poorters van de stad, die elk jaar uit hun midden drie burgemeesters kozen. Hoe heette de gemeenteraad destijds?

De vroedschap.

30.

Het college dat zich met de rechtspraak bezighield bestond uit de schout en zeven

Schepenen.

31.

Aan welke graaf verkocht Jan Persijn in 1282 zijn recht op de Heerlijkheid Waterland?

- a. Aan Willem III
- b. Aan Lodewijk IV
- c. Aan Floris V

32.

Het dagelijks bestuur van het Noorderkwartier berustte in de Gouden Eeuw bij de Gecommitteerde Raden. Er waren zeven stemhebbende steden. Welke stad hoorde daar niet bij: Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen, Edam, Monnickendam, Medemblik, Den Helder of Purmerend?

Den Helder

33.

Rond 1700 hadden in de meeste steden enkele families zich meester gemaakt van het bestuur. Ook Edam had zo'n stadspatriciaat. Wat is geen bekende patriciërsfamilie: Pont, Boot, Teengs, Bleecker of Costerus?

Bleecker

34.

In 1795 werd de Republiek der Verenigde Nederlanden opgeheven. Daarvoor in de plaats werd de Bataafse Republiek uitgeroepen. De familieregering werd afgeschaft. Het "Comité revolutionaire der stad Edam" onthief de burgemeesters en vroedschappen van hun post en riep nieuwe gemeenteraadsverkiezingen uit. 434 burgers namen deel aan de verkiezing; het tellen van de stemmen duurde tot het begin van de middag van de volgende dag. Wat was de uitslag?

- a. De Oranjepartij won overtuigend.
- b. De Patriotten wonnen overtuigend.
- c. Beide partijen haalden evenveel stemmen.

Er werden dertien aanhangers van de Oranjepartij gekozen en slechts twee "mannen van den nuwen smaak". De nieuwe raad werd al snel ontslagen en vervangen door een nieuw gemeentebestuur, waarin uitsluitend zuivere Patriotten werden benoemd.

35.

Welke burgemeester, die in 1883 werd beëdigd en onder wiens leiding veel goeds gebeurde, zou tot 1918 in functie blijven?

- a. Costerus
- b. Calkoen
- c. Versteegh

36.

Een foto uit 1934. Wat opent burgemeester Kolfschoten hier?

Het Strandbad.

37.

Welk gemeenteraadsbesluit van 31 augustus 1954 werd bij Koninklijk Besluit van 14 maart 1956 vernietigd?

- a. *Het besluit om de gemeentenaam te wijzigen in Edam-Volendam.*
- b. Het besluit om twee stadsdeelraden in het leven te roepen.
- c. Het besluit om de openingstijden van de horeca te verlengen.

38.

Wie was burgemeester van Edam van 1 december 1959 tot 1 maart 1968?

Mr. F.J.J.M. Boelens

Ronde 5: Oorlog en burgeroorlog

39.

De overlevering wil dat Edammers in 1219 hebben deelgenomen aan de kruistocht van graaf Willem I, die duurde van 1217 tot 1219, en meer specifiek aan de slag bij

Damiate.

Dit is echter een fabeltje. In 1219 kan Edam niet meer dan een gehucht zijn geweest. Willem heeft na deze kruistocht meerdere steden begunstigd, maar Edam was daar niet bij. Meer zekerheid is er dat Edammers betrokken waren bij de inname van Utrecht door Willem IV in 1345.

40.

Toen graaf Willem IV in 1345 kinderloos stierf vervielen de graafschappen Holland, Zeeland en Henegouwen en de heerlijkheid (West-)Friesland aan de leenheer, de keizer van het Duitse Rijk. Dat was Lodewijk IV van Beieren, de echtgenoot van Margaretha van Avesnes, de oudste zuster van de zojuist gesneuvelde graaf. Lodewijk beleende haar met de zojuist genoemde gebieden in april 1346. In september van dat jaar droeg zij het gezag over aan hun dertienjarige zoon Willem, met de bepaling dat hij haar als graaf zou opvolgen bij haar overlijden. Margaretha deed in 1349 afstand van Holland en Zeeland ten behoeve van haar zoon en eiste daarvoor een grote som van de inwoners. Het jaar daarop herriep ze haar abdicatie echter en verklaarde alle maatregelen van de jonge graaf ongeldig. Dit leidde tot een burgeroorlog die met tussenpozen anderhalve eeuw zou voortduren en die bekend is geworden als de Hoekse en Kabeljauwse Twisten.

Koos Edam tijdens de Hoekse en Kabeljauwse Twisten de zijde van de Hoeken of van de Kabeljauwen?

- a. Edam koos de zijde van de Hoeken.
- b. Edam koos de zijde van de Kabeljauwen.
- c. Edam bleef neutraal.

De meeste Hollandse plaatsen (waaronder Edam) steunden Willem V. Ze noemden zich Kabeljauwen, vermoedelijk naar de blauwe schubben van het Beierse wapen. De Hoeken, de aanhangers van Margaretha dus, noemden zich naar de haken waarmee men kabeljauwen vangt. Edam stond Haarlem terzijde bij de inname van enige kastelen en sterkten der Hoekse edelen, waaronder die van Assendelft, Brederode en Heemskerk. In 1426 werden Edam, Monnickendam en Purmerend door Hoekse Kennemers ingenomen.

41.

In 1512 werd de haven van Edam met schepen afgesloten om een aanval van overzee af te kunnen weren. Ook werden er 200 Edammers opgeroepen om zich bij de gewapende burgers van Katwoude te voegen die de dijk bij Volendam bewaakten. Wie was deze aanval, die Marken als uitvalsbasis had gekozen?

- a. Filips de Schone

- b. *De Hertog van Gelre*
- c. Maximiliaan van Oostenrijk

Karel van Egmond, de Hertog van Gelre. Tot een belegering is het nooit gekomen. De Hertog had meer belangstelling voor Amsterdam.

42.

Over welke vrijheidsstrijders gaat dit citaat?

"Ze krijgen de vreemdste bijnamen. Op de monstertol van kapitein Crook staan in 1572 namen als: Alverspeelt van Collum, 't Mes van Alcaer, Dollekop van Medemblik, 't Verloren Kind van Leijden, Grotendorst van Gorkum en Vroegbedorven van Edam."

De Watergeuzen

43.

Wie werd in april 1572 door Willem van Oranje benoemd tot gouverneur van de steden van het Noorderkwartier?

- a. *Diederik van Sonoy*
- b. Admiraal Lumey
- c. Marnix van Sint Aldegonde

44.

Wat was de belangrijkste reden dat Edam in 1572 de zijde van Willem van Oranje koos:

- a. Het besluit van Filips II om sluisen aan te leggen.
- b. Een familielid van Willem van Oranje was burgemeester van Edam.
- c. *Edam wilde het handelsmonopolie van Amsterdam breken.*

Al vanaf de vijftiende eeuw had Amsterdam uit alle macht geprobeerd de handel van de Waterlandse steden van zich afhankelijk te maken. De stad heeft destijds gepoogd de vervaardiging van laken in de Noord-Hollandse steden tegen te gaan en belemmerde schippers uit Ransdorp, Schellingwoude, Monnickendam en Edam binnen zijn muren vracht in te nemen. Telkens weer werden nieuwe keuren uitgevaardigd met het doel de Oostzeehandel te monopoliseren. In 1572 had de Spaansgezinde partij in Amsterdam, inmiddels een der machtigste koopsteden ter wereld, de touwtjes stevig in handen.

Sonoy, de gouverneur van het Noorderkwartier, buitte dit gegeven uit. Aangezien Haarlem reeds naar de zijde van de prins was overgegaan kon de haven van Amsterdam van beide zijden worden geblokkeerd. De Waterlandse steden roken hun kans: op 26 juni verklaarden Edam, Monnickendam en Purmerend zich voor de prins van Oranje. Het waren dus vooral economische motieven die de balans ten gunste van Sonoy deden overslaan.

45.

Een van de kanonnen die langs de stadswallen stonden opgesteld was bekend onder de naam Groote Griet. Daarop stond te lezen:

Groote Griet ben ik gehieten,
Groote kogels kan ik schieten,
Ben ick gelaaden op zijn pas,
Dan schiet ick

- a. in den woninck van Han Plas
- b. de Fransozen uyt hun sas
- c. *te Hoorn in 't Kerckeglas*

Ronde 6: Bekende Edammers

46.

Jan Claesz. Clees, de Dikke Man, was waard in de herberg 's-Gravenhage, die zich in de Grote Kerkstraat bevond. Hoe zwaar was hij toen hij in 1612 op 42-jarige leeftijd stierf?

- a. 355 pond
- b. 405 pond
- c. *455 pond*

Om zijn zware lichaam grafwaarts te dragen moest een speciale baar worden ontworpen.

47.

Hoe heette het eerste kind dat in 1624 in de Purmer werd geboren?

- a. Edammertje Pieters
- b. *Purmertje Pieters*
- c. Poldertje Pieters

48.

Op 2 juli 1633 overleed Trijntje Cornelisdr. Keever, de Grootte Meid. "Zij was lang 9 voeten en 3 duymen, bedraagende de lengte van haare voeten 23 steeken." Hoe oud is Trijntje geworden?

- a. 17
- b. 18
- c. 19

49.

In 1642, het jaar waarin Rembrandt zijn "Nachtwacht" schilderde, overleed zijn echtgenote Saskia van Uylenburgh. De meester bleef achter met zijn negen maanden oude zoontje Titus. Als "droge min" of verzorgster deed de Edamse Geertghe Dircx haar intrede in Rembrandts huis. Waarom schoot Rembrandt in november van dat jaar f 1.200,- voor?

- a. Voor haar scheiding.
- b. Voor de wederopbouw van de Grote Kerk.
- c. *Als losgeld voor een ontvoerde kennis van Geertghe.*

Hij schoot dit bedrag voor om een Edamse scheepstimmerman los te kopen, die was gevangen genomen door Barbarijse zeerovers.

50.

Wie werd in 1986 het duizendste lid van Oud Edam?

- a. Burgemeester Westendorp
- b. *Jan van Zanen (thans burgemeester van Amstelveen)*
- c. Martijn Smit (thans burgemeester van Zeevang)

Ronde 7: Appeltje eitje

51.

Waarom heeft het museum een drijvende kelder?

Wanneer het grondwater hoog stond oefende het een enorme opwaartse druk uit op de kelderbodem. Als de bodem tegen die druk bestand was werd deze overgebracht naar het bouwwerk erboven, dat daardoor soms aanmerkelijke schade leed. Dit probleem heeft men ondervangen door de kelder op het grondwater te laten drijven. Zo kon de opwaartse druk geen schade aanrichten.

52.

Wie stichtte in 1558 het weeshuis?

Vicariss (kapelaan) Matthijs Tinx

53.

Waarom dankt de Baanstraat zijn naam?

Aan lijnbanen voor de productie van scheepstuigage en visnetten.

54.

In 1606 overleed Pieter Dirksz. Langbaert. Zo nu en dan reisde Langbaert door het land om zijn tweeënehalve meter lange baard tegen betaling te tonen. Wat gebeurde er met de opbrengsten?

- a. Die werden aangewend voor de herbouw van de Grote Kerk.
- b. *Die kwamen ten goede aan het Weeshuis.*
- c. Die gebruikte hij om dit portret van zichzelf te laten schilderen.

Langbaert was Weesmeester. De gelden die hij verdiende kwamen "ten voordeels van de Burgerweesen".

55.

Op het raam dat de Magistraten van Edam in 1607 aan de Kerk schonken, komen we de namen tegen van onder meer Jan Taemsen Hoeck, Sijmen Jacobsen Groot, Jacob Jacobsen Brasker, Claes Jacobsen Teenx, Jacob Jan Tonissen, Bouwen Heynsen Loen, Jan Pietersen Schriver en Cornelis Doets. Wat was Doets' beroep?

- a. Weesmeester
- b. Waagmeester
- c. Cartograaf

56.

Wie had de leiding over de inpoldering van de Purmer?

Jan Adriaenszoon Leeghwater uit De Rijp. Deze timmermanszoon was een begenadigd architect (hij bouwde onder meer de raadhuisen van De Rijp, Graft, Grootchermer en Jisp, alsmede diverse sluizen), uurwerkmaker en uitvinder. Maar dankzij zijn grote technische kennis, zijn ervaring als molenbouwer en zijn logische kennis van de grondstructuren is hij de geschiedenis ingegaan als ingenieur, als de man die onder meer de Beemster, de Purmer, de Schermer en de Wormer drooglegde.

57.

In 1625 was Edam in de scheepsbouw nog altijd toonaangevend, al was het aantal werven iets teruggelopen. Ook de scheepvaart was inmiddels een belangrijke bron van inkomsten geworden, met name het vrachtvervoer. Edamse schippers speelden inmiddels een zéér prominente rol in de Sontvaart. Daarnaast telde de stad 26 houtwerven, vier lijnbanen en tien zoutketen. Waarvoor gebruikte men dat zout vooral?

Voor de conservering van vis.

58.

Hoeveel VOC-schepen zijn er voor zover bekend in Edam gebouwd?

0 (wel enkele voor de WIC)

59.

Wie schreef in 1756 het "Geschiedverhaal van de vuur en watersnood" over de brand in de Grote Kerk?

Ds. W.A.T. Kruythoff

60.

Hoeveel cijfers telde het plaatselijke telefoonnet begin 20^e eeuw?

2

Ronde 8: De Middeleeuwen

61.

De bedijking van Waterland, waartoe destijds ook de Zeevang behoorde, is gefaseerd verlopen. In eerste instantie werden twee dijkringen aangelegd. De zuidelijke dijkkring werd aangelegd ten zuiden van de Purmer Ee. Op het buitendijkse land aan de monding van dit riviertje zou later Monnickendam ontstaan.

De noordelijke dijkkring (die van de Zeevang dus) liep in het zuiden echter niet door tot aan de Purmer Ee, zoals men logischerwijze zou mogen verwachten. Waarom niet?

De Zeevang werd in de lengte doorsneden door de (Middel-)Ye of Ee, een oude veenstroom, die goede diensten moet hebben bewezen als afwateringskanaal bij de ontginning. De monding van deze stroom in de Zuiderzee was door de stroming behoorlijk breed geworden.

62.

Waarom ligt de haven van Edam zo ver buiten de stadskern?

De dijkkring rond de Zeevang boog landinwaarts op de plaats waar de afstand tussen de Zuiderzee en het Purmermeer het kortst was. De Ee werd afgesloten met een dam. Aan deze dam dankt Edam haar naam. Men neemt aan dat de bedijking van de Zeevang rond 1180 voltooid werd. De haven is pas ontstaan nadat Edam stadsrechten kreeg.

63.

Waar lag de dam waaraan Edam zijn naam dankt?

- a. Ter hoogte van de huidige Dam
- b. *Ter hoogte van de Kleine Kerkstraat*
- c. Ter hoogte van de Bult

64.

Binnen de omwalling van het Middeleeuwse Edam bevonden zich wat primitieve woningen. De meeste huizen bestonden uit een schamel vakwerk van hout met wanden en daken van

Riet.

Kleur in dit stadsbeeld was er nauwelijks, wanden en daken waren bestreken met leem en op de straat lag modder.

65.

Een dag na de stadsrechtverlening werd het Edam veroorloofd "die oude haven over te slane ane beyden enden". De Voor-Ee mocht dus aan beide zijden afgedamd worden. Aan de zuidkant zou dit gebeuren door middel van de Vollen- of Volendam. Maar waar werd de Voor-Ee afgedamd aan de noordkant?

Ter hoogte van Doelland/(Kleine) Bult

66.

In 1402 kreeg de ban het Oorgat het Edammer stadsrecht. Lang is aangenomen dat de naam Oorgat een verbastering was van het "oare (andere) gat", maar inmiddels is aangetoond dat de term 'oorgat' een ook buiten Edam gebruikte middeleeuwse benaming voor een zeegat was. Waarvan is 'oorgat' een verbastering?

Doorgat

67.

In de late Middeleeuwen leefden zeer velen op het bestaansminimum. Wat at men niet: graanpap, roggebrood, aardappelen, kaas, reuzel of haring?

Aardappelen, die zouden pas eeuwen later in zwang raken.

68.

En wat was in de Middeleeuwen de volksdrank bij uitstek?

Bier!

69.

Hoeveel bruggen telde Edam in 1467?

- a. Vier
- b. Zes
- c. Acht

Vier: de Onze Lieve Vrouwebrug (de latere Dam), de Sint Pietersbrug (over de Voorhaven), de Sint Nicolaasbrug (over de Achterhaven ter hoogte van de Grote Kerkstraat) en een nieuwe brug op de Lingerzijde (vermoedelijk de Kwakelbrug).

70.

In 1491 brak in Noord-Holland een opstand uit die bekend zou worden als het Kaas- en Broodspel. Allan schrijft hierover: "Vooreerst had Maximiliaan van Oostenrijk, die toen het Grafelijk bewind over deze landen voerde, de munt op eene grove wijze verminderd, en putte hij het volk uit om zijne krijgsbenden op de been te kunnen houden; hierbij kwam de zware regen van 1491, en het nemen van verscheidene schepen met graan, waardoor ook Edam schade leed, hetgene zoodanige duurte en zulk een gebrek veroorzaakte, dat men zich op sommige plaatsen zelfs met moest behelpen."

- a. Gras
- b. Balkenbrij
- c. *Beestenvoeder*

In Haarlem doodden de opstandelingen de schout en twee schepenen. Het lijk van de schout, Klaas van Ruijven, werd in stukken gesneden en in een mand aan zijn vrouw gezonden met dit bijschrift: "O vrouwen van Ruijven, Aan deze boutkens zuldij kluijven."

Ronde 9: Bezoek

71.

Wie bracht op 5 augustus 1580 een bezoek aan Edam?

- a. *Willem van Oranje*
- b. Requesens (de opvolger van de Hertog van Alva)
- c. Parma (de opvolger van Requesens)

72.

In 1665, tijdens het Eerste Stadhouderloze Tijdperk, verklaarde Lodewijk XIV de Republiek de oorlog. Al snel waren grote delen van Nederland bezet. In het rampjaar 1672 keerde het tij toen Willem III stadhouder werd. Wat deed de prins toen hij in datzelfde jaar een bezoek aan Edam bracht?

- a. Hij schonk Edam het recht van waag.
- b. Hij onthulde een nieuw straatnaambord: Prince Straet.
- c. *Hij verving enige leden van de vroedschap.*

Het recht van eeuwigdurende waag had Edam al eerder. Straatnaambordjes werden pas geplaatst in 1885.

73.

Welke koning bezocht Edam in april 1807?

Lodewijk Napoleon, die een jaar eerder door zijn broer Napoleon Bonaparte was aangesteld als koning van Holland. Hij zou slechts vier jaar in functie blijven. In 1810 deed hij afstand van de troon.

74.

Over wiens bezoek aan Edam in oktober 1811 gaat het volgende citaat?

"Een reij van 12 Maagden alle zeer net in het wit gekleed met Blommenmandjes bestrooiden Zijne Majesteits Doortogt met Blommen, zooals insgelijks door een gelijk aantal Maagden, op eenige afstand op Eene brug geplaatst insgelijks geschieden. De Toevloed der menigte, om den grooten Held te zien was verbasende - de Lugt weergalmdde van Leve de Keijser, Terwijl op Een ieders gelaat de blijke van vreugde en achting waren te lesen. De Huizen en publieke gebouwen binnen de Stad op den doortogt waren alle vergroent en met vlaggen en wimpels verciert, en de straten met onderscheidene Triumphboogen bezet, terwijl het geluij en spelen der klokken gehoord wierden."

Napoleon Bonaparte himself. Twee jaar later werden de Fransen uit Nederland verdreven en werd Willem V tot "Hooge Overheid" uitgeroepen. Op 2 december werd hij in Amsterdam tot soeverein vorst uitgeroepen: koning Willem I.

75.

Wie bracht in augustus 1842 een bezoek aan Edam?

- a. Koning Willem I
- b. *Koning Willem II*
- c. Koning Willem III

De opstand in België had Nederland aan de rand van een faillissement gebracht. Mede daarom deed Willem I in 1840 afstand van de regering. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Willem II en die bezocht Edam in 1842 in het kader van een kennismakingsreis door Noord-Holland. Het belangrijkste wapenfeit van Willem II was dat hij in 1848 de weg opende voor de burgerlijke liberalen onder leiding van Thorbecke om van Nederland een parlementaire monarchie te maken. De nieuwe Grondwet bracht rechtstreekse verkiezingen voor de Tweede Kamer.

Na zijn dood, een jaar later, werd hij opgevolgd door zijn zoon Willem III.

76.

Wanneer de Fransman Henri Havard in 1875 in Edam aankomt is het noodweer. Hij schuilt in het dichtstbijzijnde café, de huidige Harmonie. Dat wordt gedreven door de drie gezusters Content, die sprekend op elkaar lijken, niet alleen qua leeftijd, maar ook qua?

- a. Schoonheid
- b. Bandeloosheid
- c. *Tandeloosheid*

77.

Tussen 1878 en 1906 was de trekschuit het enige openbare vervoermiddel tussen Edam en Volendam. Wie vormden in 1878 de hoofdmoot van het klantenbestand?

- a. *Schoolkinderen*
- b. *Middenstanders*
- c. *Toeristen*

Dat waren 25 à 40 Volendamse kinderen die naar de katholieke school in Edam gingen. Later kwam daar het vreemdelingenverkeer bij, maar dat was pas na de oprichting van Hotel Spaander in 1881.

78.

Wie bracht op 18 januari 1916 een bezoek aan Edam om de schade van de stormvloed in ogenschouw te nemen?

- a. *Koningin Wilhelmina*
- b. *Minister-president Cort van der Linden*
- c. *Ir. Lely*

79.

Hoeveel bezoekers van buiten de stad trokken de Stadsfeesten van 1957, die tien dagen duurden?

- a. *20.000*
- b. *25.000*
- c. *30.000*

Ronde 10: De Tweede Wereldoorlog

80.

Toen Duitsland op 10 mei 1940 Nederland binnenviel werden nog diezelfde dag in allerijl de bewoners van een in de Grebbelinie gelegen dorp naar Edam geëvacueerd. In de loop van de avond en de nacht arriveerden ongeveer 3.500 vluchtelingen per boot in de Edamse haven. Nederland capituleerde op 14 mei, zodat de vluchtelingen reeds na enkele dagen huiswaarts konden keren. Als dank voor de gastvrijheid bood de bevolking het gemeentebestuur van Edam een monumentale bank aan, die een plaatsje kreeg in de hal van het stadhuis. Hoe heet dit dorp?

Hoogland

81.

Waar werden de Duitse soldaten ingekwartierd?

- a. *In het Gemeenlandshuis*
- b. *In het Stadhuis*
- c. *In het Fort*

82.

Edam telde 44 inwoners van geheel of gedeeltelijk joodse bloede. Waarom verdwenen zij in het voorjaar van 1942 uit Edam?

- a. *Zij moesten zich op last van de Duitsers in Amsterdam vestigen.*
- b. *Zij werden vanuit Edam op transport gesteld naar Westerbork.*
- c. *Zij werden vanuit Edam op transport gesteld naar Purmerend.*

Slechts enkelen van hen wisten onder te duiken. De overigen zijn later uit Amsterdam weggevoerd.

83.

In 1943 ging de bezetter over tot vordering van alle luidklokken en carillons. In mei van dat jaar werden de klokken van het stadhuis, de kaaswaag, de rooms-katholieke kerk, de Koningshoeve en het Oorgat geroofd. Waarom bleven de 1.750 kilo wegende klok uit de Grote Kerk en het 16^e-eeuwse carillon uit de Speeltoren gespaard?

Op voorspraak van diverse Nederlandse en Duitse kunstexperts.

84.

Wat gebeurde er met de piloot van de aangeschoten Engelse Thunderbolt Jager, die op 21 februari 1944 in de Zuidpolder landde?

- a. *Hij werd opgepakt.*

- b. Hij pleegde zelfmoord.
- c. Hij wist te ontkomen.

Hij wist dankzij het verzet te ontkomen. Piet Smit, op de gemeentesecretarie belast met het bevolkingsregister, leverde een vals persoonsbewijs en na verloop van tijd kon de piloot aan de Purmerendse verzetsman Pieter Peek worden overgedragen. Drie maanden na de noodlanding klonk over Radio Oranje: "Bericht voor Edam: Floyd is goed aangekomen."

85.

Wie was de eerste commandant van de in maart 1944 opgerichte Knokploeg (KP) Waterland, die in juli van dat jaar in de duinen bij Overveen op 33-jarige leeftijd werd gefusilleerd?

- a. Koen Rozendaal
- b. Bert Brune
- c. Egbert Snijder

Begin juli 1944 werd Rozendaal door de Purmerendse dubbelspion Bert Brune in handen van de SD gespeeld en later die maand gefusilleerd. Hij werd als commandant van de Waterlandse KP opgevolgd door Bert Snijder, die de oorlog evenmin zou overleven.

86.

Wie sprak bij zijn installatie de volgende woorden: "Het is niet mijn bedoeling hier het gedrag van de vorige burgemeester te veroordelen. Ik ken die man niet. Ik weet niet waarom hij is weggegaan en ik wens dit ook niet te weten. Het enige wat ik weet is dat zijn naam en mijn naam slechts één letter verschillen. Zijn naam eindigt op een r. Dat betekent dat hij teveel naar rechts georiënteerd was. Mijn naam eindigt op een k. Dat betekent: kalm maar krachtig."

De gehate NSB-burgemeester H.A. van Baak, die op 31 januari 1945 door het verzet werd geliquideerd. Zijn voorganger, burgemeester C.G.M. van Baar, was ondergedoken.

Ronde 11: Rampen

87.

Van 1562 tot en met 1565 werden in Edam zeven gevangenen ter dood gebracht, waaronder een heks, die werd verbrand. Waar gebeurde dat?

Op de Onze Lieve Vrouwebrug (de latere Dam)

88.

In oktober 1573 werd de strijd in Noord-Holland in het voordeel van de Geuzen beslecht. In Noord-Holland keerde de rust terug. De blokkade van Amsterdam had succes. Maar lang had Edam niet om daarvan te genieten. Wat gebeurde er in 1575?

- a. Edam werd geplunderd door Spaanse troepen.
- b. Er was een hevige overstroming.
- c. De pest maakte zeer veel slachtoffers.

Er heerste een "seer sware pest".

89.

Eind 16^e eeuw beleefde Edam, vooral dankzij de scheepsbouw, gouden jaren. Er werden honderden nieuwe huizen gebouwd, veelal van steen, en de bestrating van de stad was reeds een heel eind gevorderd. Maar deze rijkdom was vooral weggelegd voor een kleine toplaag van de bevolking. De armoede van het personeel op de werven stond hiermee in schril contrast. Waar sliepen de slechtbetaalde houtzagers vaak?

- a. Op de werven.
- b. In de nissen van de stadsmuur.
- c. In de Grote Kerk.

90.

Begin 18^e eeuw was ook in Edam de economische recessie voelbaar. De malaise in de scheepsbouw leidde tot een daling van de werkgelegenheid en een terugloop in de bevolkingsomvang. De stadsfinanciën liepen verder terug door een aantal rampen die de stad teisterden, waaronder dijkbreuken, overstromingen, een tweede brand in de

Grote Kerk, muizenplagen, actiehandel, runderpest en paalworm. Er was geen geld om de vervallen stadsmuren en bruggen te onderhouden en die werden dan ook gesloopt.

Wat deed de gemeente in 1710 om de stadskas te spekken?

- a. Ze verkocht het stadhuis aan een soort 'projectontwikkelaar'.
- b. Ze verhoogde de belastingen.
- c. Ze organiseerde een loterij.

91.

Begin februari 1825 bezweek de Sasluis ten gevolge van een zware stormvloed. Wat was het gevolg van deze stormramp, die ook in andere delen van het Noorderkwartier tot dijkdoorbraken en overstromingen leidde?

- a. De kades van Voorhaven en Achterhaven werden versterkt.
- b. De Kettingbrug werd van sluisdeuren voorzien.
- c. Achter de Sasluis werd een nieuwe schutsluis gebouwd.

In 1826 werd hiermee begonnen. Op 8 december 1829 kwam de Zeesluis gereed. De Sasluis, de Oostersluis en de Damsluis verloren daardoor hun functie. Ze werden tussen 1830 en 1833 gesloopt.

92.

Welke ramp, die plaatsvond in de nacht van 10 op 11 juli 1934, werd door W.O.J. (Wijnand) Nieuwenkamp beschreven in "Mijn huis op het water, mijn huis op het land"?

De brand in de Touwfabriek. In de nacht van 10 op 11 juli 1934 brak er brand uit in de touwspinnerij van de NV Vereenigde Touwfabrieken. Het grootste deel van de fabriek, gelegen tussen de Baanstraat, de Baandervesting en Het Marken, werd totaal verwoest. "Dit stuk had een oppervlakte van een zes duizend vierkante meter. Alle weefgetouwen waren tot zwijgen gebracht", schrijft Nieuwenkamp. De fabriek zou niet meer worden opgebouwd. Het werk werd verplaatst naar vestigingen in België, Leiderdorp en Maassluis, hetgeen een ramp voor de werkgelegenheid betekende, want ten tijde van de brand werkten er maar liefst driehonderd mensen. Ongeveer zestig huizen kwamen leeg te staan, omdat de inwoners zich gedwongen zagen elders werk te zoeken.

Ronde 12: Cijfers

93.

In 1494 werd een soort volkstelling gehouden, de Enqueste. Hoeveel woningen telde Edam in dat jaar?

- a. 450
- b. 650
- c. 850

450, waarvan er 100 zo vervallen waren "aljoë datter negemandt en woont".

De Edammers verdienden de kost als arbeiders in de scheepsbouw, als ingehuurde bemanningsleden op de Oostzeevaart en als veehouders. Omstreeks 1475 lieten de Hollanders hun karvelen nog bouwen in Danzig, blijkbaar omdat men de techniek daarvan nog niet beheerste, maar in dat jaar sloot Edam een verdrag met Amsterdam en de West-Friese steden "weegens het uitrusten van Scheepen".

In Edam ligt de bakermat van de Nederlandse scheepsbouw.

94.

In 1514 vond er weer zo'n volkstelling plaats, de Informacie. Daarin is sprake van zagers, smeden en andere werkgezellen van buiten, die niet op 100 of 150 na te taxeren waren. Hoeveel inwoners telde Edam op dat moment?

- a. 1.500
- b. 2.000
- c. 2.500

Iets meer dan 2.000

95.

Omstreeks 1540 werd er hard gewerkt aan de stadsmuur. Uit de stadsrekeningen: "onkosten van den muer", 1540: 939 gulden, 1542: 570 gulden. Dit zijn behoorlijke bedragen. Wat kostte in die tijd bijvoorbeeld een vat bier?

- a. 15 stuivers
- b. 25 stuivers
- c. 35 stuivers

96.

Hoeveel molens werden er gebouwd om de Purmer droog te malen?

- a. 10
- b. 15
- c. 20

97.

Hoeveel inwoners telde de gemeente Edam in 1856?

- a. *Minder dan 5.000*
- b. Tussen de 5.000 en de 7.500
- c. Meer dan 7.500

De gemeente Edam telde in 1856 ongeveer 4.900 inwoners (waaronder ongeveer 1.100 Volendammers).

98.

In welk jaar kreeg Edam waterleiding?

- a. 1902
- b. 1912
- c. 1922

99.

Toen de gemeente de gasfabriek aan het Oorgat overnam gebruikte het merendeel van de ingezetenen nog petroleum voor de verlichting. In 1887 telde de gemeente Edam 166 gasmeters. Hoeveel waren dat er in 1907?

- a. 1.362 (waarvan 435 in Volendam)
- b. 1.562 (waarvan 435 in Volendam)
- c. 1.762 (waarvan 435 in Volendam)

100.

In 1933 wonen er in Edam en Volendam ongeveer evenveel mensen. Hoeveel inwoners telt de gemeente Edam in dat jaar?

- a. Ruim 8.500
- b. Ruim 9.500
- c. Ruim 10.500

Finale

1.

Wie stichtte in 1555 de Proeve?

Jan Claeszoon Brouwer

2.

Waar stond in de 16^e eeuw het stadhuis?

Voorhaven donkere kant

3.

U ziet de kaart van Jacob van Deventer uit ± 1564. Waarom is deze kaart voor Edam zo belangrijk?

Filips II gaf in 1555 opdracht aan Jacob van Deventer, landmeter en cartograaf te Leuven, alle Nederlandse steden in kaart te brengen. Een enorme klus: tussen 1558 en 1571 heeft hij met behulp van de driehoeksmeting maar liefst 216 stadsplattegronden vervaardigd. De achterliggende gedachte voor deze opdracht moet een militaire geweest zijn: alle waterlopen, wegen, muren, torens, poorten, kerken, kloosters, stadhuizen, molens en toegangswegen zijn duidelijk aangegeven.

Van Deventers plattegrond van Edam is de oudst bekende kaart van de stad.

4.

Naar aanleiding van de succesvol verlopende drooglegging van de Beemster namen Edam en Monnickendam in 1612 het initiatief tot de drooglegging van de Purmer. Waarom gingen de Staten van Holland in 1617 akkoord met deze plannen?

- a. De drooglegging was een prestigeobject van internationale allure.
- b. Ze eisten een deel van de opbrengst van de verkoop van de vrijkomende landbouwgrond.
- c. *Ze stelden als voorwaarde dat in Edam een stenen Sasluis zou worden gebouwd.*
Ze gingen akkoord op voorwaarde dat tot vernieuwing van de Vrouwesluis en tot de bouw van een stenen Sasluis zou worden overgegaan. Edam moest haar aloude recht op een onversperde haven dus definitief afzweren. De Sasluis kwam in 1621 gereed, en twee jaar later werd de Onze Lieve Vrouwebrug Damsluis.

5.

Onder meer door de verzanding van de haven verdween de scheepsbouw in de zeventiende eeuw langzaam maar zeker uit Edam. Waarheen verplaatste deze zich?

Vooraf naar de Zaanstreek.

6.

In 1660 werd de Zesstedenvaart aangelegd, een trekvaartstelsel dat - de naam zegt het al - zes steden met elkaar verbond. Met name de verbinding met Amsterdam was belangrijk, aangezien die stad de handel van de Waterlandse steden inmiddels grotendeels van zich afhankelijk had weten te maken.

Welke stad behoort niet bij de zes steden: Alkmaar, Medemblik, Hoorn, Edam, Monnickendam, Amsterdam of Purmerend?

Medemblik

7.

Toen de scheepsbouw terugliep werd de kaashandel een van de belangrijke pijlers van de plaatselijke economie. Toch kon de Edamse kaashandel nog niet concurreren met die van Alkmaar, Hoorn of Purmerend. Edam en Monnickendam hadden dan wel het initiatief genomen tot de drooglegging van de Purmer, het was vooral Purmerend dat daar de vruchten van plukte. Hoe kwam dat?

Door de drooglegging van de Beemster en de Purmer was deze stad het centrum geworden van een welvarend agrarisch gebied. Purmerend had dan ook aanmerkelijk minder te lijden onder de economische malaise.

8.

In de Gouden Eeuw telde Edam zeven poorten: de Noorderpoort, de Oosterpoort, de Kaaypoort, de Keet- of Zoutkeetenpoort, de Gevangenpoort, de Monnickendammerpoort en de Wester-, Middellieër- of Purmerpoort. De Kaaypoort noemde men ook wel de Halsbanttoren. Waar diende deze voor?

- a. Het was een tolhuis.
- b. *Het was een tuchthuis.*
- c. Het was een kroeg.

De Halsbanttoren was sinds 1598 ingericht als "tuchthuijs van rebellen, onstuurijgen ende moetwilligen, lueije rabbouwen om deselve aldaer te doen wercken ende arbeijden".

9.

Waarom plaatste het hoogheemraadschap in 1701 deze wapenstein?

In dat jaar droeg de gemeente de inmiddels van ebdeuren voorziene Damsluis en Oostersluis over aan het hoogheemraadschap. Het hoogheemraadschap kreeg tevens de zorg voor het op diepte houden van de Edamse haven en het onderhoud van de beschoeiingen. Vanwege deze werkzaamheden kocht het hoogheemraadschap drie erven met opstallen aan de Schepenmakersdijk en richtte hier een timmerwerf in.

10.

De Tirionkaart uit 1743 is een geactualiseerde versie van die van Blaeu. Wat is er bijvoorbeeld "verbetert"?

- a. *De Kaasmarkt is gedempt, de Lutherse Kerk is gebouwd en de lunetten langs de vestingen zijn verdwenen.*
- b. Het Mauritspad is gedempt, de Rooms-Katholieke Kerk is gebouwd en er is een nieuw stadhuis.
- c. De Eilandsgracht is gedempt, de Doopsgezinde Kerk is gebouwd en de vestingen zijn voorzien van een dubbele rij iepen.

Het Mauritspad en de Eilandsgracht werden pas eind 19^e eeuw gedempt. Alle andere wijzigingen kloppen wel.

11.

In welke volgorde zijn de volgende gebouwen gebouwd: het Stadhuis, de Waag en het Gemeenlandshuis van Uitwaterende Sluizen?

In deze volgorde: het Stadhuis in 1737-1739, het Gemeenlandshuis in 1758-1762 en de Waag in 1778.

12.

In 1785 verschenen regelmatig artikelen over Edam in het Patriotse tijdschrift "De Politieke Kruijer". Ook werd in herberg Den Eenhoorn de Patriotse Vaderlandse Sociëteit opgericht. Welke oud-burgemeester, wiens naam we nu nog kennen, maakte deel uit van deze Sociëteit?

Jan van Wallendal

13.

Op de avond van 19 maart 1787 trok een menigte van meer dan driehonderd mensen door de stad, leuzen roepend als "Weg met het rot uit Den Eenhoorn", "Oranje boven", "De Patriotten onder, naar den donder" en "Het rot uit Den Eenhoorn moet worden uitgeroeid".

Waar was Den Eenhoorn gevestigd?

- Voorhaven 80 (het huidige pand van Bosvolk)
- De huidige winkel van Sas Bloemiste
- Het huidige Damhotel*

Deze volksopstand leidde ertoe dat de bijeenkomsten van de Vaderlandse Sociëteit werden verboden. Ook mocht "De Politieke Kruijer" niet langer in Edam verschijnen.

Het hoofdkwartier van het Nut verdween uit Edam.

14.

Waar werd in 1856 de Kermis gehouden?

- Op het Damplein
- Op de Kaasmarkt
- Op de Beestenmarkt*

Allan schrijft dat "de Jaarmarkt of Kermis, die hier tamelijk druk bezocht wordt, gehouden wordt op de Koemarkt, een ruim, met gras bewassen plein, binnen de Stad, dat door zijne ruimte allzins geschikt is tot het houden van aanzienlijke markten."

15.

Wat is er volgens Allan zo bijzonder aan de leuningen van de Damsluis?

Ze roesten niet.

"Tot de merkwaardigheden van Edam behooren voorts de ijzeren leuningen der Damsluis, op welke de zuurstof der dampkringslucht geen invloed schijnt te hebben, daar zij nimmer aan eenige roest onderhevig zijn. De overlevering wil, dat deze bewerking van het ijzer door een Edamsch burger uitgevonden en geheim gehouden, met diens dood verloren zoude gegaan zijn."

16.

Over welk gebouw heeft Allan het hier?

"Over het geheel zeer doelmatig ingerigt, munt inzonderheid de Koffijkamer door hare ruime en luchtige inrigting uit, terwijl het eene einde dezer zaal, amphitheatersgewijze aangelegd, bijzonder geschikt is tot het houden van verkooping, het plaatsen van een Orchest, de oprigting van een tooneel, enz. De kroonlijst van dit gebouw, prijkt met een drietal bronzen beelden. Het (...) was vroeger het hoofdgebouw van een vierkant blok huizen, waarin eerst het Armen Weeshuis en daarna de Sociteit en Stads-Teekenschool geplaatst waren. Een en ander is sedert gesloopt, en het terrein herschapen in een smaakvol plantsoen (...); terwijl de Stads-Teekenschool thans in een der vertrekken van het Prinsenhof gehouden wordt."

Het Heerenlogement

17.

In 1906 kwam de tramverbinding Volendam-Edam-Kwadijk tot stand. Wanneer kwam de tramverbinding Edam-Amsterdam tot stand?

- Eerder*
- In hetzelfde jaar
- Later

Eerder: deze verbinding was er al sinds 1888.

18.

In 1895 opende het Edams Museum zijn deuren. De gemeente had het pand twee jaar eerder aangekocht, nadat de bewoner ervan was overleden. Wat was het beroep van deze man?

- a. *Hij verkocht aardappelen.*
- b. Hij was schilder.
- c. Hij was zeeman.

19.

Waar lag rond 1900 de Jan van Wallendalbrug?

- a. Over het Nieuwvaartje, tussen de Vijzelstraat en het Dwarsjonkerlaantje
- b. Over de Achterhaven, ter hoogte van de Akersteeg
- c. *Over de Nieuwehaven, tussen de Jansstraat en het Marken*
Voorheen vervoerde een pontje de arbeiders van de Spinfabriek van en naar hun werk.

20.

In 1885 werden de straten en grachten van naambordjes voorzien. Bij deze gelegenheid kregen enkele pleinen en straten een nieuwe naam. Wat was de nieuwe naam voor de straat die vroeger werd aangeduid als Op het Y?

- a. De Bierkade
- b. *De Matthijs Tinxgracht*
- c. De Jan Claeszoon Brouwersgracht

21.

In 1913 werd in Edam een groot feest gevierd met onder meer de "Ommegang van den grooten Historischen Optocht". Ter ere waarvan was dit feest?

De herdenking van 100 jaar onafhankelijkheid. In 1813 werd Napoleon verdreven, weet u nog?

22.

Hoeveel geld leverden de beide kermissen de gemeente op in 1946?

- a. *f1.956,--*
- b. *f6.630,--*
- c. *f8.580,--*

23.

Waar vond in 1948 de eerste naoorlogse bebouwing plaats?

- a. Burgemeester Versteeghsingel
- b. Jonkerlaantje
- c. *Achterhaven*

24.

Tot 1970 kende de gemeente de medaille voor verdiensten van de stad Edam. Na de oorlog is deze medaille zesmaal uitgereikt, onder meer aan W.O.J. Nieuwenkamp, burgemeester C.G.M. van Baar, notaris H.J. Hofland, gemeentesecretaris D. Beets en burgemeester F.J.J.M. Boelens. De zesde ging naar een man die van onschatbare waarde is geweest voor Edam. Hij was medeoprichter van Oud Edam en had een belangrijk aandeel in de Stadsfeesten van 1957. Wie was hij?

G.Th. Vermeer

25.

In welk jaar vond het eerste Singelfestival plaats?

1981

Samenstelling: Wijnand Visser

Technische ondersteuning: Martin Smits

Prinsenbar, 11 februari 2007